

ปัญหาการกระทำละเมิดเครื่องหมายทางการค้า : ศึกษากรณีการเลียนแบบ เครื่องหมายการค้า

Trademark Infringement Problems: A Case Study of Trademark Impersonation

อภิชาติ ดวงธิดา*, วิชาน จันทรอินทร์*, กาบแก้ว ปัญญาไทย*, อภิญญา ดวงธิดา*
Apichit Duangthisan* Wichan Janin* KabKaew Punyathai* Apinya Duangthisan*
วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น*
Northern College*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา (1) ประวัติความเป็นมา ความหมาย แนวคิด ทฤษฎี และวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าจดทะเบียน (2) มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่ละเมิดสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าจดทะเบียนตามกฎหมายไทย เปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ (3) วิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้เครื่องหมายการค้าปลอม และการละเมิดต่อสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าจดทะเบียน (4) เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเครื่องหมายการค้าให้สามารถคุ้มครองสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าจดทะเบียนได้อย่างแท้จริง

ผลการวิจัยพบว่า (1) ประวัติความเป็นมานั้น กฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับเครื่องหมายการค้าได้แก่ พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งกฎหมายเหล่านี้ยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายเพียงพอต่อการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียน ทั้งเรื่องพิสูจน์ความเสียหายจากการทำละเมิด (2) เมื่อเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับต่างประเทศแล้ว เห็นควรที่จะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาการละเมิดเครื่องหมายการค้าของประเทศไทยในปัจจุบัน โดยกำหนดขอบเขตลักษณะการกระทำที่เป็นการละเมิดให้ชัดเจน เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการพิสูจน์ความเสียหาย รวมทั้งเพิ่มเติมคำจำกัดความของคำว่า “เครื่องหมายการค้า” ให้ครอบคลุมถึงลักษณะรูปลักษณ์เครื่องหมายของตัวสินค้าด้วย (3) ปัญหาการกระทำละเมิดเครื่องหมายการค้า เกิดจากการไม่มีกฎหมายระบุชัดเจนในเรื่องการพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป ผู้มีอำนาจในการฟ้องคดีเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดและต้องจดทะเบียนเสียก่อน ปัญหาเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหาย กฎหมายมิได้บัญญัติถึงการเยียวยาความเสียหายที่แท้จริงไว้โดยตรง (4) แนวทางแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเครื่องหมายการค้า ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ในส่วนการพิสูจน์ความเสียหายของเครื่องหมายการค้า ความรับผิดจากการละเมิดและชดเชยเงินที่ไม่เป็นการละเมิดการใช้

เครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป การพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป การเยียวยาความเสียหาย การผูกขาดทางการค้า การจดทะเบียน

Received: 2022-04-27

Revised: 2022-04-20

Accepted: 2022-03-01

เสียงและกลิ่นเป็นเครื่องหมายการค้า การกระทำที่ทำให้เครื่องหมายการค้าเสื่อมลง รวมทั้งวางแผนทางการวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการล้อเลียนเครื่องหมายการค้าและบทกำหนดโทษ โดยเพิ่มความรับผิดชอบการส่งออกสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าจดทะเบียนของผู้อื่น เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการนำกฎหมายมาปรับใช้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวินิจฉัยคดีและเป็นประโยชน์ต่อผู้บังคับใช้กฎหมายต่อไป รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย

คำสำคัญ : กฎหมายการป้องกันและปราบปราม; การละเมิดเครื่องหมายทางการค้า

Abstract

The objectives of this research was to study (1) History, Conceptual , Meanings, Theory, The purpose of protecting the rights of registered trademark owners (2) Legal measures relating to actions that affect the rights of registered trademark owners under Thai law Compare international law (3) Analyze issues relating to the use of counterfeit trademarks and violations of the rights of registered trademark owners. (4) To suggest guidelines for amending trademark law to truly protect the rights of registered trademark owners.

The research result revealed that (1) History Thailand's laws relating to trademarks include: Trademark Act B.E. 2534 (No. 3) B.E. 2559 (2016), Civil and Commercial Code, Criminal Code, These laws do not have sufficient legal measures to protect registered trademarks. The whole story proves the damage of the abuse. (2) When comparing Thai and foreign laws, It is appropriate to amend the law in accordance with Thailand's current trademark infringement issues. The scope of the violations is clearly defined. To prove damage, as well as to add the definition of the word "trademark" to cover the appearance of the markings of the product. (3) Trademark infringement issues This is due to the lack of clear laws in regard to proving the damage done to the famous trademarks, widely prevalent. The authority to file a claim for infringement must be registered. Problems with damaged remedies The law does not directly address the true damages. (4) Amendments to the Law, amendments to the Trademark Law, B.E. 2534 (1991) In the provenance of trademark reputation, Liability for violations and exclusions that do not violate the use of reputable trademarks is widespread, Proving the damage to famous trademarks is widespread, Damage remedies, Trade Monopoly, Sound and smell registration is a trademark, Actions that degrade trademarks. As well as laying out guidelines for the diagnosis of trademark parody and sentencing. By increasing liability for exporting goods using other people's registered trademarks. To clarify the

implementation of the law. This will be beneficial to the case and will benefit law enforcement and the benefits to the country's economy.

Keyword; Preventing and suppression laws; Trademarks Violation.

บทนำ

ปัจจุบันในโลกธุรกิจ เครื่องหมายการค้ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เป็นเครื่องมือที่สำคัญของเจ้าของเครื่องหมายการค้าในการดำเนินธุรกิจ และเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคจดจำเพื่อตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า อีกทั้งหากเป็นเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงหรือเป็นที่รู้จักโดยทั่วไปของสาธารณชนแล้ว เครื่องหมายการค้านั้น ๆ ย่อมมีมูลค่าที่สูงมาก ซึ่งเจ้าของเครื่องหมายการค้าย่อมมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว ในเครื่องหมายการค้าที่จะหวงกั้นไม่ให้ผู้อื่นที่ไม่ได้รับอนุญาตนำไปใช้ในทางการค้าได้ ลักษณะสำคัญของเครื่องหมายการค้า คือ ภาพถ่าย ภาพวาด ภาพประดิษฐ์ ตรา ชื่อ คำ ข้อความ ตัวหนังสือ ตัวเลข ลายมือชื่อ กลุ่มของสี รูปร่าง หรือรูปทรงของวัตถุหรือสิ่งเหล่านี้อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน เจ้าของเครื่องหมายการค้ามีสิทธิในการใช้เครื่องหมายการค้า เว้นแต่จะมีการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายของบุคคลอื่น, มีสิทธิในการขอดจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า, มีสิทธิคัดค้านการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของผู้อื่น, มีสิทธิขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของผู้อื่น, มีสิทธิในการต่อสู้คดีเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า, มีสิทธิฟ้องคดีเกี่ยวกับการล่วงละเมิด, มีสิทธิดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายซึ่งคุ้มครองเจ้าของเครื่องหมายการค้า ซึ่งเจ้าของเครื่องหมายการค้าจะต้องนำเครื่องหมายการค้าไปจดทะเบียน ณ กรมทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อแสดงถึงสิทธิความเป็นเจ้าของของผู้ที่ได้จดทะเบียน เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนมีสิทธิป้องกันมิให้บุคคลที่สามทั้งปวงซึ่งมิได้รับความยินยอมจากเจ้าของเครื่องหมายการค้าใช้เครื่องหมายการค้าที่เหมือนกันหรือคล้ายกัน, มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการใช้เครื่องหมายการค้าสำหรับจำพวกสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้ (มาตรา 44), เครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนแล้วจะมีอายุการคุ้มครอง 10 ปี เมื่อครบกำหนดสามารถที่จะต่ออายุได้เป็นคราวๆ คราวละ 10 ปี และสามารถต่ออายุได้ตลอดไป (มาตรา 53), มีสิทธิในการทำสัญญาอนุญาตให้ผู้อื่นใช้เครื่องหมายการค้าของตนและโอนเครื่องหมายการค้าหรือบางส่วนก็ได้ (มาตรา 50, 51), มีสิทธิฟ้องร้องและเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ในกรณีที่มีผู้ละเมิด สิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนไว้แล้ว (มาตรา 46) ผู้เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้ามีสิทธิในการใช้เครื่องหมายการค้ากับสินค้าของตนเองเสมอ เว้นแต่จะมีการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าอื่นให้แก่บุคคลอื่น ซึ่งเจ้าของที่แท้จริงจะต้องดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อพิสูจน์ความเป็นเจ้าของสิทธิที่ดีกว่าต่อไป

เหตุผลที่กฎหมายจำเป็นต้องเข้ามาคุ้มครองสิทธิเจ้าของเครื่องหมายการค้า เนื่องจากเมื่อเครื่องหมายการค้าเป็นเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงหรือเป็นที่รู้จักของสาธารณชน ย่อมก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้า ไม่ว่าจะเป็นการเลียน การปลอม การล่วงละเมิด หรือการกระทำความผิดอื่นใดที่เกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า อันจะส่งผลทำให้เจ้าของเครื่องหมายการค้า

ได้รับความเสียหายเป็นอย่างมากและอาจทำให้ผู้บริโภคสับสนหลงผิดในเครื่องหมายการค้านั้นได้อย่างไรก็ตามกรณีการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าไม่ได้มีแต่เฉพาะการเลียน การปลอม และการลงขายเท่านั้น

บทกำหนดโทษกรณีละเมิดเครื่องหมายการค้าของไทยมีปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 44 “ภายใต้บังคับมาตรา 27 และมาตรา 68 เมื่อได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าแล้ว ผู้ซึ่งได้จดทะเบียนเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในอันที่จะใช้เครื่องหมายการค้าสำหรับสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้” และบทกำหนดโทษเกี่ยวกับการปลอมการแปลงเครื่องหมายการค้า มาตรา 108 “บุคคลใดปลอมเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายรวมของบุคคลอื่นที่ได้จดทะเบียนแล้ว ในราชอาณาจักรต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินสี่แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” และบทลงโทษในการเลียนแบบเครื่องหมายการค้า มาตรา 109 “บุคคลใดเลียนเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายรวมของบุคคลอื่น ที่ได้จดทะเบียนแล้วในราชอาณาจักร เพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อว่าเป็นเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายรวมของบุคคลอื่นนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” ถ้านิติบุคคลกระทำความผิด ผู้ที่รับผิดชอบนิติบุคคลจะต้องร่วมรับผิดชอบด้วย ตามมาตรา 114 “ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล กรรมการผู้จัดการ หรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้ สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น” แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มิได้มีบัญญัติไว้ว่าการกระทำความผิดบางทีเป็นการละเมิดเครื่องหมายการค้า ดังนั้น การพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวกับการละเมิดเครื่องหมายการค้าจึงจำเป็นต้องนำหลักเรื่องละเมิดทั่ว ๆ ไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 มาปรับใช้ และการใช้สิทธิเกินส่วนตามมาตรา 421 ซึ่งส่งผลให้มีปัญหาในการตีความว่าการกระทำใดเป็นการละเมิดการใช้เครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป ซึ่งเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปที่ได้จดทะเบียนไว้แล้วเท่านั้นที่จะมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการใช้เครื่องหมายการค้าตามประเภทและชนิดของสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้ ส่วนเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปที่ไม่ได้จดทะเบียนนั้นจะมีสิทธิฟ้องผู้กระทำความผิดได้เฉพาะกรณีลงขายเท่านั้น ดังนั้น ตามกฎหมายไทยจึงต้องพิจารณาถึงผู้มีอำนาจฟ้องคดีด้วย จะเห็นได้ว่าต้องเป็นผู้มีอำนาจในการฟ้องคดีเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปเสียก่อน จึงจะมีสิทธิในการพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป การที่เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปอาจใช้สิทธิตามมาตรา 61 (2) ในการฟ้องเครื่องหมายการค้าที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าของตนนั้น เป็นการเยียวยาความเสียหายของเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปได้อย่างหนึ่ง แต่ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 26 กำหนดให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

หรือพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับโดยอนุโลม กรณีที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ไม่มีบทบัญญัติและข้อกำหนดเรื่องใด บัญญัติไว้ แต่มีปัญหาว่ากรณีใดจะนำบทบัญญัติใดมาใช้บังคับ ซึ่งเป็นปัญหาถึงประเด็นถึงหน้าที่ในการนำสืบพิสูจน์ความมีชื่อเสียงควรมีเพียงใด มีข้อห้ามในการรับฟังพยานหลักฐานหรือไม่ และกรณีดังกล่าวต้องใช้บทบัญญัติแห่งวิธีสบัญญัติใดมาปรับใช้ เนื่องจากคดีละเมิดในเครื่องหมายการค้า เป็นได้ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา โดยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งใช้บังคับแก่คดีแพ่งและคดีอาญานั้น มีผลใช้บังคับแตกต่างกันในบางเรื่อง และในกรณีดังกล่าวมิได้มีกฎหมายลูกบัญญัติรายละเอียดในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ได้บัญญัติเรื่องการละเมิดและการเยียวยาความเสียหายที่แท้จริงไว้โดยตรง จึงเกิดปัญหาในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิในการใช้เครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายโดยทั่วไป เกิดความไม่เป็นธรรมแก่เจ้าของเครื่องหมายการค้า นั้น และทำให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าของไทยไม่ได้ระดับมาตรฐานสากล

ดังนั้น ตามที่กล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่ามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าของไทยนั้น ยังไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองเจ้าของเครื่องหมายการค้าจดทะเบียน โดยในบางเรื่องยังไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครอง ในบางเรื่องมีกฎหมายคุ้มครองแล้ว แต่ยังมีช่องว่างทางกฎหมายอยู่ ซึ่งก่อให้เกิดการกระทำที่กระทบต่อสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าจดทะเบียน ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาถึงเจตนารมณ์ที่แท้จริงในการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้า รวมถึงหลักเกณฑ์การพิจารณาถึงลักษณะการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าอย่างแท้จริง ตลอดจนเสนอแนวทางและมาตรการในการอุดช่องว่างทางกฎหมาย เพื่อให้มีการคุ้มครองสิทธิเจ้าของเครื่องหมายการค้าอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา ความหมาย แนวคิด ทฤษฎี และวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าจดทะเบียน
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำที่กระทบสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าจดทะเบียนตามกฎหมายไทย เปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้เครื่องหมายการค้าปลอม และการละเมิดต่อสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าจดทะเบียน
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเครื่องหมายการค้าให้สามารถคุ้มครองสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าจดทะเบียนได้อย่างแท้จริง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาประมวลเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยดังนี้ คือ 1) แนวคิดเกี่ยวกับบททั่วไปเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ รัชชัย ศุภผลสิริ, (2536). และคนอื่น ๆ ได้ประเด็นสาระสำคัญที่นำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 2) แนวคิดเกี่ยวกับการล้อเลียนเครื่องหมายการค้า ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ปณิธาน พูลรักษ์, (2556). และคนอื่น ๆ ได้ประเด็นสาระสำคัญที่นำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 3) แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองการล้อเลียนเครื่องหมายการค้าตามข้อตกลงระหว่างประเทศ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ สฤณี เรื่องต่อวงศ์, (2553). และคนอื่น ๆ ได้ประเด็นสาระสำคัญที่นำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 4) แนวคิดการล้อเลียนเครื่องหมายการค้าตามกฎหมายต่างประเทศ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ปิยวัฒน์ สุภรณ์ไพจิต, (2556). และคนอื่น ๆ ได้ประเด็นสาระสำคัญที่นำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 5) แนวคิดการล้อเลียนเครื่องหมายการค้าตามกฎหมายของประเทศไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ รัชชัย ศุภผลสิริ, (2536). และคนอื่น ๆ ได้ประเด็นสาระสำคัญที่นำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 6) แนวคิดการวิเคราะห์การล้อเลียนเครื่องหมายการค้าของประเทศไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1835/2545. คำพิพากษาที่ ทป.86/2551 และคนอื่น ๆ ได้ประเด็นสาระสำคัญที่นำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 7) แนวคิดการพิจารณาถึงแนวทางการวินิจฉัยคดีของต่างประเทศ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ Mattel Inc. v. MCA Records, Inc. (1998). และคนอื่น ๆ ได้ประเด็นสาระสำคัญที่นำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะใช้รูปแบบการวิจัยเอกสาร โดยการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ตั๋วบทกฎหมาย และคำพิพากษาของศาลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหานี้ ทั้งในส่วนที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งหมดมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปและข้อเสนอแนะในประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น

ผลการวิจัย

จากการศึกษาปัญหาการทำละเมิดเครื่องหมายการค้าของประเทศไทย มีบทสรุปและข้อเสนอแนะดังนี้

1. ความไม่ชัดเจนเพียงพอของกฎหมายเครื่องหมายการค้าของประเทศไทย

โดยจากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ตามมาตรา 44 ประกอบกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกา จะพบว่าการล้อเลียนเครื่องหมายการค้าในประเทศไทยจะเป็นความผิดในการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าได้เฉพาะกรณีที่มีการล้อเลียนเครื่องหมายการค้า

ที่ใช้ไปในทางการค้าและทำให้สาธารณชนเกิดความสับสนหลงผิดเท่านั้น ส่วนการล้อเลียนเครื่องหมายการค้าที่ใช้ไปในทางการค้าแต่ไม่ทำให้เกิดความสับสนหลงผิดนั้น ส่วนมากการล้อเลียนเครื่องหมายการค้ามักเป็นการล้อเลียนเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป ซึ่งไม่ทำให้สาธารณชนเกิดความสับสนหลงผิดอยู่แล้ว โดยเมื่อนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาปรับใช้ย่อมไม่เป็นการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้า แม้เจ้าของเครื่องหมายการค้าได้รับความเสียหายจากการล้อเลียนนั้นก็ตาม ดังนั้น ผู้ล้อเลียนจะมีความรับผิดชอบอย่างไรในกรณีนี้ หลักเกณฑ์การละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้ายังครอบคลุมไปไม่ถึง เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติในการให้ความคุ้มครองการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ซึ่งแตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้กำหนดกฎหมายคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงไว้อย่างเข้มข้น กล่าวคือได้กำหนดให้คุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงจากการถูกทำให้เกิดความเสื่อมทอน และสำหรับประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศส ก็ได้มีการกำหนดให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงจากการถูกละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าไว้เช่นกัน โดยให้ความคุ้มครองการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ซึ่งไม่ได้กำหนดให้ความสับสนหลงผิดเป็นหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบ เนื่องจากเมื่อเป็นเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง โดยส่วนมากมักไม่เกิดความสับสนหลงผิดแต่อย่างใด จึงไม่จำเป็นต้องพิจารณาเรื่องความสับสนหลงผิด นอกจากนี้กรณีการล้อเลียนเครื่องหมายการค้าที่ไม่ใช่ไปในทางการค้า ก็ไม่ครบตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 44 เพราะไม่ได้เป็นการใช้ในทางการค้า ดังนั้น การล้อเลียนเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้ใช้ในทางการค้า ย่อมไม่มีความผิดฐานละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าแต่อย่างใด ซึ่งหากเจ้าของเครื่องหมายการค้าได้รับความเสียหายจากการล้อเลียน จะได้รับการเยียวยาหรือไม่ อย่างไร และผู้ล้อเลียนจะมีความรับผิดชอบอะไรต่อเจ้าของเครื่องหมายการค้า

ทั้งนี้สำหรับความรับผิดในทางอาญาของการล้อเลียนเครื่องหมายการค้า นั้น เมื่อพิจารณาตามมาตรา 108 และ 109 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 อันเป็นฐานความผิดในการปลอมเครื่องหมายการค้าและเลียนเครื่องหมายการค้าตามลำดับ จะเห็นได้ว่าการล้อเลียนเครื่องหมายการค้าไม่มีเจตนาทำให้สาธารณชนหลงเชื่อว่าเป็นเครื่องหมายการค้าปลอมหรือเครื่องหมายการค้าที่แท้จริงดังเช่นการปลอมเครื่องหมายการค้าและการเลียนเครื่องหมายการค้า แต่การล้อเลียนมีเจตนาที่จะทำให้เกิดความตลกขบขัน วิพากษ์วิจารณ์ หรือแสดงข้อความคิดใดๆเท่านั้น จึงไม่อาจเป็นความผิดในฐานความผิดดังกล่าวได้ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าสำหรับความรับผิดในทางอาญากฎหมายเครื่องหมายการค้าของประเทศไทยยังไม่ครอบคลุมถึงกรณีการล้อเลียนเครื่องหมายการค้า

นอกจากนี้ประเด็นปัญหาอีกประการหนึ่งของความไม่ชัดเจนเพียงพอของกฎหมายเครื่องหมายการค้าประเทศไทยในการปรับใช้กับกรณีการล้อเลียนเครื่องหมายการค้า คือ ประเด็นข้อยกเว้นในการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้า กล่าวคือ แม้พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 มาตรา 47 จะได้กำหนดว่าบุคคลสามารถใช้เครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนแล้วโดยสุจริตในการนำไปใช้เป็นชื่อตัว ชื่อสกุล ชื่อสำนักงานของตน และสามารถในการบรรยายลักษณะหรือคุณสมบัติของสินค้าของตนได้หากใช้โดยสุจริต ไม่เป็นการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้า ซึ่ง

ถือว่าเป็นข้อยกเว้นของการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่กฎหมายเครื่องหมายการค้าได้กำหนดไว้ แต่อย่างไรก็ดีการกำหนดข้อยกเว้นดังกล่าวนั้น ยังไม่ได้กำหนดให้ชัดเจนเพียงพอ ไม่มีการกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดอย่างชัดเจน ซึ่งการกำหนดข้อยกเว้นดังกล่าวตามกฎหมายเครื่องหมายการค้าของประเทศไทยนั้น มีความคล้ายคลึงกับการกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดสำหรับการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าตามกฎหมายเครื่องหมายการค้าของทั้งสามประเทศข้างต้น แต่อย่างไรก็ดี ตามกฎหมายเครื่องหมายการค้าของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้ให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงจากการถูกทำให้เกิดความเสื่อมโทรม โดยได้กำหนดข้อยกเว้นสำหรับความผิดดังกล่าวโดยกำหนดให้การใช้ตามหลักการใช้ที่เป็นธรรม ซึ่งรวมถึงการล้อเลียน การวิพากษ์วิจารณ์ หรือแสดงข้อความความคิดเห็นใดๆ หรือกรณีที่ไม่ใช่การใช้ในทางการค้า ย่อมเข้าข้อยกเว้น ไม่อาจนำบทบัญญัติเรื่องความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงจากการถูกทำให้เกิดความเสื่อมโทรมมาใช้บังคับได้ แต่ทั้งนี้ประเทศไทยไม่มีการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าในลักษณะดังกล่าว จึงไม่มีการบัญญัติข้อยกเว้นในลักษณะดังกล่าวไว้ ซึ่งการบัญญัติถึงข้อยกเว้นในลักษณะดังกล่าวค่อนข้างมีความชัดเจนในระดับหนึ่ง หากนำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายเครื่องหมายการค้าของประเทศไทยก็จะทำให้การกำหนดข้อยกเว้นการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จะนำมาปรับใช้กับกรณีการล้อเลียนเครื่องหมายการค้ามีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และหากพิจารณาต่อไปถึงบทบัญญัติเรื่องหลักสุจริตตามมาตรา 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันเป็นบททั่วไป การล้อเลียนเครื่องหมายการค้าจะได้รับความคุ้มครองไม่เป็นการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าโดยถือว่าการใช้เครื่องหมายการค้าตามหลักสุจริตเป็นข้อยกเว้นความรับผิดประการหนึ่งได้หรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่า การล้อเลียนเครื่องหมายการค้าที่ผู้ล้อเลียนจะได้รับความคุ้มครองตามหลักดังกล่าวนี้ ต้องเป็นการล้อเลียนที่ไม่ทำให้เจ้าของเครื่องหมายการค้าได้รับความเสียหาย แต่ทั้งนี้บทบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นเพียงบทกฎหมายทั่วไป หากไม่มีบทกฎหมายเฉพาะถึงจะนำมาปรับใช้เท่านั้น

กรณีพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 8 (10) ให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปทั้งที่จดทะเบียนแล้วและมิได้จดทะเบียน กล่าวคือหากเครื่องหมายที่จดทะเบียนหรือได้ยื่นขอจดทะเบียนเหมือนกับเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป ไม่ว่าจะใช้สำหรับสินค้าจำพวกชนิดใด นายทะเบียนจะต้องปฏิเสธการจดทะเบียนหรือเพิกถอนเครื่องหมายนั้น แต่หากเครื่องหมายที่จดทะเบียนหรือยื่นขอจดทะเบียนคล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป เครื่องหมายดังกล่าวจะต้องคล้ายจนอาจทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในความเป็นเจ้าของหรือแหล่งกำเนิดของสินค้า ตามแนวทางการตีความของศาลเกี่ยวกับมาตรา 13 ของพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ดังนั้น ขอบเขตของการได้รับความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปจึงมีอยู่เฉพาะสินค้าที่เหมือนหรือคล้ายเท่านั้น

2. ขอบเขตการล้อเลียนเครื่องหมายการค้า

ความรับผิดจากการละเมิดในการใช้เครื่องหมายการค้า การให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 8 (10) นั้น เป็นการห้ามบุคคลอื่นใดนำเครื่องหมายการค้าที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมาย

การค้ำที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปมาขึ้นค้ำของจดทะเบียนโดยเจตนาลอกเลียนเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป เพื่อประโยชน์ทางการค้าของตนเองโดยมิชอบ อันนำไปสู่การสร้างควมสับสนหลงผิดให้แก่สาธารณชนในความเป็นเจ้าของหรือแหล่งกำเนิดของสินค้า ซึ่งไม่อาจแปลความรวมไปถึงเจ้าของเครื่องหมายการค้าเดิมที่ใช้เครื่องหมายการค้าดังกล่าวกับสินค้าของตนโดยสุจริตควบคู่มาพร้อมกับเครื่องหมายการค้าที่ต่อมาภายหลังกลับกลายเป็นเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป เพราะมิฉะนั้นแล้วเท่ากับว่าเป็นการจำกัดสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าเดิมที่ใช้โดยสุจริตให้ไม่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายโดยเท่าเทียมกัน ย่อมเป็นการไม่ชอบธรรมกับเจ้าของเครื่องหมายการค้าเดิม เมื่อพิจารณาประกอบกับมาตรา 44 ซึ่งกำหนดว่าเมื่อได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าแล้ว ผู้ซึ่งได้จดทะเบียนเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในอันที่จะใช้เครื่องหมายการค้าสำหรับสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้ จึงเห็นได้ว่าบทบัญญัติมาตรานี้ ผู้ที่จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการใช้เครื่องหมายการค้าและเป็นการรับรองสิทธิของผู้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้า อันมีผลให้ผู้จดทะเบียนมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในอันที่จะใช้เครื่องหมายการค้าที่ให้จดทะเบียน หรือเป็นสิทธิเด็ดขาดของผู้จดทะเบียน บุคคลอื่นจะนำเครื่องหมายการค้าที่เจ้าของไปจดทะเบียนแล้วไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตไม่ได้ หากบุคคลอื่นนำไปใช้ย่อมเป็นการล่วงละเมิดต่อเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนแล้วนั้น

การพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป ตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ไม่สามารถนำมาปรับใช้กับกรณีการลวงสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนได้ เนื่องจากมาตรา 44 เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนไว้แล้วเท่านั้น ดังนั้น เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนจึงฟ้องคดีเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าหรือเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดสิทธิดังกล่าวไม่ได้ ตามมาตรา 46 วรรคแรก เว้นแต่กรณีเป็นการลวงขายตามมาตรา 46 วรรคสองโดยการลวงขาย หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งเอาสินค้าของตนไปลวงขายว่าเป็นสินค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้าอื่น จึงเห็นได้ว่าเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปที่จะได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 44 วรรคแรก คือ เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป ที่ได้จดทะเบียนไว้แล้วเท่านั้นที่จะมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการใช้เครื่องหมายการค้าตามประเภทและชนิดของสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้ ส่วนเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปที่ไม่ได้จดทะเบียนนั้นจะมีสิทธิฟ้องผู้กระทำความละเมิดได้เฉพาะกรณีลวงขายเท่านั้น ดังนั้น ตามกฎหมายไทยจึงต้องพิจารณาถึงผู้มีอำนาจฟ้องคดีด้วย จะเห็นได้ว่าต้องเป็นผู้มีอำนาจในการฟ้องคดีเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปเสียก่อน จึงจะมีสิทธิในการพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป

โดยจากการศึกษา เปรียบเทียบ และวิเคราะห์ ถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของเครื่องหมายการค้า กับ หลักเสรีภาพในการแสดงออกทางความคิด กอปรกับกฎหมายต่างประเทศและแนวทางการวินิจฉัยคดีของต่างประเทศในประเด็นการล้อเลียนเครื่องหมายการค้า พบว่า ขอบเขตหรือลักษณะของการล้อเลียนเครื่องหมายการค้าที่กฎหมายควร

ให้ความคุ้มครอง ไม่เป็นการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าควรมีลักษณะ ดังต่อไปนี้ (1) การล้อเลียนเครื่องหมายการค้านั้นจะต้องไม่เป็นการล้อเลียนที่มีวัตถุประสงค์ในทางการค้าเป็นหลัก กล่าวคือ จะต้องไม่มีเจตนากระทำเพื่อการค้าเป็นหลัก แต่เป็นการมุ่งล้อเลียนเพื่อให้เกิดความตลกขบขัน วิพากษ์วิจารณ์ หรือแสดงข้อความคิดใดๆ (2) การล้อเลียนเครื่องหมายการค้าต้องไม่ทำให้สาธารณชนเกิดความสับสนหลงผิดในเครื่องหมายการค้าหรือแหล่งที่มาของสินค้า อันเป็นการคุ้มครองประชาชนผู้บริโภคสินค้า (3) การล้อเลียนเครื่องหมายการค้าต้องไม่ทำให้เจ้าของเครื่องหมายการค้าได้รับความเสียหายทางเศรษฐกิจจากการล้อเลียนเครื่องหมายการค้านั้นเกินสมควรอันเป็นการคำนึงถึงหลักสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของเครื่องหมายการค้าและหลักเสรีภาพในการแสดงออกทางความคิดให้มีความสมดุลกัน

ดังนั้นจากการที่ได้ศึกษาถึงประเด็นปัญหาการล้อเลียนเครื่องหมายการค้าของประเทศ ไทย สามารถสรุปได้ว่าปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ ความไม่ชัดเจนเพียงพอของกฎหมายเครื่องหมายการค้าของประเทศไทยที่จะนำมาปรับใช้กับการล้อเลียนเครื่องหมายการค้า และขอบเขตของการล้อเลียนเครื่องหมายการค้า โดยปัญหาดังกล่าวส่งผลต่อการค้าและการลงทุนของประเทศ ซึ่งอาจกระทบต่อความเชื่อมั่นในสายตาของต่างประเทศ เนื่องจากเครื่องหมายการค้าเป็นสิ่งจำเป็น และมีมูลค่าอันเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการดำเนินธุรกิจในปัจจุบัน หากไม่มีกฎหมายหรือแนวทางการวินิจฉัยคดีที่ชัดเจนในเรื่องดังกล่าว ย่อมส่งผลกระทบต่อทั้งระบบเศรษฐกิจและสังคม เพราะการล้อเลียนเป็นการแสดงออกทางความคิดประการหนึ่งที่ไม่ควรปิดกั้นตามหลักเสรีภาพในการแสดงออกทางความคิด แต่ก็ต้องไม่ไปกระทบต่อสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าให้เขาได้รับความเสียหายเช่นกัน จึงจำเป็นที่จะต้องหาแนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าว เพื่อเป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยคดีที่อาจเกิดขึ้นในศาลไทยต่อไปในอนาคต

3. การพิสูจน์ความมีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปของเครื่องหมายการค้า

บทบัญญัติของกฎหมายเครื่องหมายการค้าควรบัญญัติให้ชัดเจนในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 8 (10) ว่าการพิจารณาถึงความมีชื่อเสียงแพร่หลายของเครื่องหมายการค้านั้นมีหลักเกณฑ์ในการพิสูจน์เช่นใด เพื่อป้องกันปัญหาในการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานไม่ว่าจะเป็นปัญหาในการตีความเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปหรือปัญหาการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบหรือโดยทุจริตของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งการพิจารณาว่าเครื่องหมายใดจะเป็นเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปหรือไม่นั้น จะต้องประกอบด้วย หลักเกณฑ์ 2 ประการ ดังนี้ 1) สินค้าหรือบริการที่ใช้เครื่องหมายนั้นจะต้องมีการจำหน่ายหรือมีการใช้หรือมีการโฆษณา หรือได้มีการใช้เครื่องหมายโดยวิธีใด ๆ 2) เครื่องหมายนั้นจะต้องมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในหมู่ผู้บริโภค การพิจารณาว่าเครื่องหมายใดเป็นเครื่องหมายที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป จึงต้องอาศัยหลักเกณฑ์ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่องหลักเกณฑ์การพิจารณาเครื่องหมายที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปแทนการอาศัยการตีความตามกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งเมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ดังกล่าวประกอบกับระเบียบกรมทรัพย์สินทางปัญญาว่าด้วยการแจ้งเครื่องหมายที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป พ.ศ. 2548 จึงสามารถกำหนดแนวทางการพิจารณาลักษณะของเครื่องหมายที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปได้ตามกฎหมายไทยได้

การพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 วรรคแรก บุคคลใดจะฟ้องคดีเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียน หรือเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดสิทธิดังกล่าวไม่ได้ "หมายความว่า บุคคลที่ไม่ได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าไม่มีสิทธิที่จะฟ้องคดีป้องกันการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าและไม่มีสิทธิที่จะฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดสิทธินั้นด้วย หรือเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนไว้จะมีสิทธิฟ้องเพื่อป้องกันหรือฟ้องเพื่อห้ามไม่ให้ผู้อื่นนำเครื่องหมายการค้านั้นไปใช้ และยังมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ที่ได้นำเครื่องหมายการค้าไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต ดังนั้น บุคคลที่จะถือว่าเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าและมีสิทธิเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียว คือ บุคคลที่ได้จดทะเบียนเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าไว้แล้วเท่านั้น ส่วนบุคคลที่มีได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าไว้ ไม่ถือว่าเป็นเจ้าของและไม่อาจฟ้องเพื่อรักษาสหสิทธิหรือห้ามผู้อื่นใช้หรือเรียกค่าเสียหายในกรณีที่เครื่องหมายการค้าที่ยังไม่จดทะเบียนของตนถูกกระทำละเมิดได้

การละเมิดและการเยียวยาความเสียหาย พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559 มาตรา 44 ได้ให้สิทธิเจ้าของเครื่องหมายการค้าจดทะเบียนแต่เพียงผู้เดียวในการใช้เครื่องหมายการค้าจดทะเบียนสำหรับสินค้าที่ตนได้จดทะเบียนไว้ แต่เมื่อพิจารณาถึงลักษณะละเมิดภายใต้กฎหมายเครื่องหมายการค้าไทย กลับพบว่าไม่มีข้อกำหนดมาตราใดให้บทนิยามของคำว่าละเมิดเครื่องหมายการค้าไว้ อย่างไรก็ตาม ด้วยวัตถุประสงค์ของกฎหมายเครื่องหมายการค้าประกอบกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกาจึงพอเข้าใจถึงลักษณะของการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิต่อเจ้าของเครื่องหมายการค้าได้ว่าเป็นการใช้เครื่องหมายการค้าจดทะเบียนของผู้อื่นโดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าของเครื่องหมายการค้าจดทะเบียน พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559 ไม่ได้กำหนดไว้จึงเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยต่อไป อย่างไรก็ตาม การนำเครื่องหมายการค้าไปติดกับสินค้า หีบห่อ หรือบรรจุภัณฑ์นั้น นับเป็นการใช้เครื่องหมายการค้าที่ชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจน รวมถึงการนำป้ายภาพเครื่องหมายทางการค้าไปวางที่บริเวณแผงขายสินค้าหรือกองสินค้าก็น่าจะถือเป็นการใช้เครื่องหมายการค้าได้

การป้องกันและปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ในการสอบสวนผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ให้ข้าราชการตำรวจที่สอบสวนทำบันทึกไว้ในลักษณะเป็นบันทึกช่วยความจำของตนเองและให้การสืบสวนเรื่องนั้น ๆ มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นให้ผลสำเร็จสมบูรณ์ ข้าราชการผู้นั้นควรรายงานให้ผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปจนถึงผู้บังคับบัญชาระดับสารวัตรทราบ การแจ้งการรายงานงานควรแจ้งรายงานด้วยวาจาหรือบันทึกรายงานเพื่อให้ทราบข้อมูลรายละเอียดตามสมควรก่อนได้เป็นหน้าที่ของสารวัตรแผนกนั้นของผู้บังคับการ ผู้บังคับการในสายบังคับบัญชา ที่จะพิจารณาสั่งการวางแผน มอบหมายหรือเข้าร่วมทำการสอบสวนและหรือรายงานขอคำแนะนำสั่งการจากผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นด้วย การสืบสวนที่ริเริ่มโดยการสั่งการมอบหมายของผู้บังคับบัญชาให้เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของสารวัตรแผนกผู้รับสั่ง สั่งการ วางแผน

มอบหมายให้รองสารวัตรไปทำการสืบสวน หรือดำเนินการในส่วนต่าง ๆ ของแต่ละลักษณะงาน หรือการสืบสวนด้วยตนเองแล้วแต่กรณี

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการแก้ปัญหาตามที่ได้ศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบ โดยแบ่งแนวทางการแก้ไขปัญหออกเป็น 2 แนวทางหลัก ดังนี้

1. แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ดังต่อไปนี้

1.1 แก้ไขมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 โดยเพิ่มข้อความลักษณะดังต่อไปนี้ไว้เป็นวรรคสองของมาตรา 44 ดังนี้ คือ ... วรรคสอง ... บุคคลใดใช้เครื่องหมายการค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้าตามวรรคหนึ่ง โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของเครื่องหมายการค้าในลักษณะที่เหมือนหรือคล้ายกับเจ้าของเครื่องหมายการค้า และได้ใช้กับสินค้าที่เหมือนหรือคล้ายกับเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนไว้ ซึ่งการใช้นั้นจะทำให้สาธารณชนเกิดความสับสนหลงผิดในความเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าหรือแหล่งกำเนิดของสินค้า บุคคลนั้นกระทำความผิดละเมิดสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของเครื่องหมายการค้า

1.2 เพิ่มเติมบทบัญญัติในเรื่องการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงจากการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้า โดยตัดข้อความเดิมทั้งหมดและเพิ่มเติมบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวเป็นมาตราใหม่ คือ มาตรา 44/1 และให้มีข้อความในลักษณะดังต่อไปนี้ มาตรา 44/1 บุคคลใดใช้เครื่องหมายการค้าในทางการค้าในลักษณะที่เหมือนหรือคล้ายกับของเจ้าของเครื่องหมายการค้า และเป็นการใช้ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าที่ไม่เหมือนหรือไม่คล้ายกับของเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนไว้ โดยเป็นการใช้เครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงในราชอาณาจักร และเป็นการใช้โดยปราศจากเหตุอันสมควร และเป็นไปเพื่อฉวยโอกาสหรือแสวงหาประโยชน์จากชื่อเสียงของเครื่องหมายการค้าโดยไม่ชอบ หรือเป็นการทำให้ภาพลักษณ์และชื่อเสียงของเครื่องหมายการค้าดังกล่าวได้รับความเสียหาย บุคคลนั้นย่อมละเมิดสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของเครื่องหมายการค้า แม้การใช้เครื่องหมายการค้านั้นจะไม่ก่อให้เกิดความสับสนหลงผิดก็ตาม

1.3 แก้ไขข้อยกเว้นความรับผิดการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าให้มีความชัดเจน โดยแก้ไข มาตรา 47 ให้ครอบคลุมถึงการล้อเลียนเครื่องหมายการค้าที่ควรได้รับความคุ้มครองตามหลักเสรีภาพในการแสดงออกทางความคิด โดยแก้ไขข้อความในมาตรา 47 เป็น กรณีดังต่อไปนี้ไม่เป็นการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้า (1) การใช้โดยสุจริตซึ่ง ชื่อตัว ชื่อสกุล หรือชื่อสำนักงานการค้าของตนหรือของเจ้าของเดิมของกิจการของตน หรือไม่เป็นการขัดขวางบุคคลใดในการใช้คำบรรยายโดยสุจริตซึ่งลักษณะหรือคุณสมบัติแห่งสินค้าของตน (2) การใช้ตามหลักการใช้ที่เป็นธรรม ซึ่งรวมถึงการล้อเลียน และการวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของเครื่องหมายการค้าเกินสมควร

2. แนวทางการวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการล้อเลียนเครื่องหมายการค้า

ในการวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการล่อเลียนเครื่องหมายการค้าของประเทศไทยนั้น ยังคงไม่มีความชัดเจน ผู้ศึกษาเห็นว่า จึงมีความจำเป็นที่จะนำเอาหลักของการวินิจฉัยคดีในประเด็นการล่อเลียนเครื่องหมายการค้าของต่างประเทศมาเป็นแนวทางในการประกอบการพิจารณาคดีของศาลไทยในประเด็นขอบเขตการล่อเลียนเครื่องหมายการค้า อันเป็นการชั่งน้ำหนักระหว่างสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของเครื่องหมายการค้า กับหลักเสรีภาพในการแสดงออกทางความคิดให้เกิดความสมดุลกัน โดยควรมีแนวทาง ดังนี้ 1) การล่อเลียนเครื่องหมายการค้าที่เป็นการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าจะต้องเป็นการล่อเลียนที่มีวัตถุประสงค์ในทางการค้าเป็นหลัก และทำให้สาธารณชนเกิดความสับสน หลงผิด อันเป็นการระบุแหล่งที่มาของสินค้า หรือเป็นการล่อเลียนโดยไม่เหมาะสมที่มีลักษณะเป็นการลามกอนาจาร หรือผิดกฎหมาย รวมถึงการล่อเลียนที่เข้าลักษณะการลวงขายและเป็นการแข่งขันโดยไม่เป็นธรรมด้วย 2) การล่อเลียนเครื่องหมายการค้าที่ควรได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจะต้องไม่เป็นการล่อเลียนที่มีวัตถุประสงค์ในทางการค้าเป็นหลัก กล่าวคือ จะต้องไม่เจตนารกระทำเพื่อการค้าเป็นหลัก แต่เป็นการมุ่งล่อเลียนเพื่อให้เกิดความตลกขบขัน วิพากษ์วิจารณ์ หรือแสดงข้อความคิดใดๆ แต่ทั้งนี้หากการล่อเลียนเครื่องหมายการค้าที่มีวัตถุประสงค์ในทางการค้า แต่ไม่ได้เป็นไปเพื่อทางการค้าทั้งหมด ก็ถือว่าไม่ได้ใช้ในทางการค้า ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย นอกจากนี้ การล่อเลียนจะต้องไม่ทำให้สาธารณชนเกิดความสับสนหลงผิดในเครื่องหมายการค้าหรือแหล่งที่มาของสินค้า รวมทั้งต้องไม่ทำให้เจ้าของเครื่องหมายการค้าได้รับความเสียหายทางเศรษฐกิจจากการล่อเลียนเครื่องหมายการค้านั้นเกินสมควร 3) ปัญหาการพิสูจน์ความมีชื่อเสียงของเครื่องหมายการค้า ผู้ศึกษาขอเสนอแนะให้ประเทศไทยคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปทั้งที่จดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าไว้เหมือนกัน ซึ่งทำให้การพิสูจน์ความมีชื่อเสียงของเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนกับเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนนั้นพิสูจน์เช่นเดียวกันในทุกคดี โดยไม่ต้องแยกว่าเครื่องหมายการค้านั้นจดทะเบียนไว้แล้วหรือไม่ แยกเพียงว่าในกรณีดังกล่าวนั้นเป็นการลวงขาย หรือการโฆษณาอันเป็นเท็จ ตามกฎหมายเครื่องหมายการค้าของสหรัฐอเมริกา โดยเจ้าของเครื่องหมายต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าเครื่องหมายของตนเป็นเครื่องหมายที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปก็จะได้รับการคุ้มครอง และมีการลวงขายหรือการโฆษณาอันเป็นเท็จอันก่อให้เกิดความเสียหายในการใช้สิทธิในเครื่องหมายที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปของตน นอกจากนั้นควรให้ความคุ้มครองรวมไปถึงกรณีที่เครื่องหมายมีชื่อเสียงโดยไม่มีการใช้คือการที่เครื่องหมายการค้าเป็นที่รู้จักแพร่หลายนั้นจะเกิดจากการโฆษณาประชาสัมพันธ์ก็ได้อีกด้วย ทั้งนี้ผู้ศึกษาเสนอให้ประเทศไทยควรจะแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ดังจะกล่าวต่อไปนี้

1. ควรบัญญัติเพิ่มเติมความหมายของคำว่า “เครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป” ว่ามีความหมายกว้างขวางเพียงใด ตามความคุ้มครองที่ผู้ศึกษาได้นำเสนอไปด้วย เพื่อให้ง่ายต่อการพิสูจน์ความมีชื่อเสียงของเครื่องหมายการค้า ทั้งนี้ โดยบัญญัติไว้ใน บทบัญญัติค่านิยามตามมาตรา 4 โดยบัญญัติว่า “เครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป หมายความว่า เครื่องหมายการค้าที่เป็นที่รู้จักแก่กลุ่มประชาชนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การจำหน่าย และการใช้สินค้านั้น และเครื่องหมายดังกล่าวได้บ่งบอกว่าสินค้าที่ใช้เครื่องหมายดังกล่าวมีต้นกำเนิดที่

เป็นการเฉพาะ ไม่ว่าจะโดยมีการจำหน่ายหรือมีการใช้หรือมีการโฆษณา หรือได้มีการใช้เครื่องหมาย โดยวิธีใดๆ”

2. ควรแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 46 ว่า “บุคคลผู้เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าใด ๆ จะฟ้องคดี เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป หรือเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อการ ละเมิดสิทธิดังกล่าว โดยต้องพิสูจน์ให้เห็นว่ามีการลงขายหรือมีการโฆษณาอันเป็นเท็จ ซึ่ง ก่อให้เกิดความเสียหายจากการกระทำนั้น”

3. ควรบัญญัติเพื่อเติมหลักเกณฑ์ในการพิสูจน์ความมีชื่อเสียงของเครื่องหมายการค้าโดยบัญญัติเป็นมาตรา 46 วรรคสอง ว่า “การพิจารณาว่าเครื่องหมายใดจะเป็นเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปหรือไม่นั้นจะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 3 ประการ คือ (1) สินค้าหรือบริการที่ใช้เครื่องหมายนั้นจะต้องมีการจำหน่ายหรือมีการใช้ หรือมีการโฆษณา หรือได้มีการใช้เครื่องหมายโดยวิธีใดๆ (2) เครื่องหมายนั้นจะต้องมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในหมู่ผู้บริโภค โดยการรับรู้ถึงความมีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎหมาย (3) แม้เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนก็ถือว่าได้สิทธิในเครื่องหมายการค้าโดยการใช้

4. ควรบัญญัติหลักเกณฑ์ในการป้องกันการผูกขาดซึ่งมีพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 มาใช้วางมาตรการป้องกันการผูกขาดไว้ แต่กฎหมายดังกล่าวไม่ได้บัญญัติรูปแบบการรวมธุรกิจไว้อย่างชัดเจน และไม่มีชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมายกับการรวมธุรกิจระหว่างประเทศที่อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อตลาดและการแข่งขันในประเทศไทยไว้ด้วย จึงเห็นสมควรบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมโดยบัญญัติรูปแบบการรวมธุรกิจไว้อย่างชัดเจน และบัญญัติให้ใช้บังคับกับการรวมธุรกิจระหว่างประเทศที่อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อตลาดและการแข่งขันในประเทศไทยด้วย.

5. ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ไม่สามารถจดทะเบียนเสียงและกลิ่นเป็นเครื่องหมายการค้าได้ แต่การเพิ่มบทนิยามให้สามารถจดทะเบียนเสียงและกลิ่นเป็นเครื่องหมายการค้าได้ เพื่อให้เครื่องหมายการค้าเสียงและกลิ่นได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ก็จะเป็นการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ และกระตุ้นการลงทุนของผู้ผลิตเพื่อสร้างเสียงและกลิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ใช้เป็นเครื่องหมายการค้าได้สำหรับเครื่องหมายการค้าในรูปร่างรูปทรงซึ่งตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ไม่ได้บัญญัติลักษณะบ่งเฉพาะไว้ ทำให้เกิดปัญหาในการตีความ จึงเห็นสมควรให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 7 วรรคสอง (3) โดยเพิ่มเติมลักษณะบ่งเฉพาะของเครื่องหมายการค้าในรูปร่างรูปทรงของวัตถุไว้ด้วย

6. ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ไม่ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกระทำที่ทำให้เครื่องหมายการค้าเสื่อมลงไว้ จึงเห็นสมควรบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมโดยกำหนดลักษณะการกระทำที่ทำให้เครื่องหมายการค้าเสื่อมลงไว้โดยเฉพาะ เพื่อผู้ที่ได้รับความเสียหายสามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายได้โดยไม่ต้องอาศัยกฎหมายทั่วไปในลักษณะละเมิดและหลักสุจริตอีกต่อไป

บรรณานุกรม

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ทป.86/2551. จาก
<http://ip.kku.ac.th/ip/IP20%คดี/1.คดีละเมิดเครื่องหมายการค้า.pdf>
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1835/2545. จาก
<https://deka.in.th/view-44686.html>
- ธัชชัย ศุภผลสิริ. (2536). คำอธิบายกฎหมายเครื่องหมายการค้า. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2536.
- ปณิธาน พูลรักษ์. (2557). “ปัญหาในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานอันมีลักษณะเป็นการล้อเลียนผลงานต้นฉบับ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปิยวัฒน์ สุภรณ์ไพบูลย์. (2556). “ปัญหาทางกฎหมายจากการใช้ชื่อทางการค้าหรือเครื่องหมายการค้าของผู้อื่น เพื่อเป็นคำสำคัญในการโฆษณาทางอินเทอร์เน็ต.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สฤณี เรืองต่อวงศ์. (2553). “ปัญหาการใช้เครื่องหมายการค้าที่เหมือนหรือที่คล้ายกับของเจ้าของเครื่องหมาย การค้าที่ถือเป็นการละเมิดสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้า.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Mattel, Inc. v. MCA Records No. CV97-6791, (1998). WL 422641.